

EBÜ CEHİL

96/9-18). Müslümanlığı kabul eden anesi Esmâ bint Muharribe 13 yılı civarında (634) vefat etmiş, Mekke'nin fethinden sonra müslüman olan oğlu İkrime ise meşhur bir vali ve kumandan olarak İslâm'a hizmet etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Meğâzî", 2, 7, 8, 10, 12; Vâkidî, *el-Meğâzî*, I, 9, 29-30, 33, 35-39, 41-46, 64-67, 70-71, ayrıca bk. İndeks; İbn Hişâm, *es-Sîre*, Kahire 1936, I, 273, 283, 315, 319, 320, 337, 342, 370, 379, 383; II, 6, 16, 28, 29, 32, 118, 125, 126, 131, 132, 269, 270, 274, 275, 287, 288, 292, 321, 368; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 202, 203, 209, 227; İbn Habîb, *el-Muḥabber*, s. 139-140, 160-161, 176; Belâzürî, *Ensâb*, I, 124-130, 133, 142, 158, 160, 208; Taberî, *Târîḥ* (Ebû'l-Fazl), II, 323-325, 333-334, 370-372, 379, 402, 437-438, 443-444, ayrıca bk. İndeks; Halîmî, *el-Minhâc*, II, 90; İbn Hazm, *Cevâmî' u's-sîre*, s. 53, 54, 66; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 56-63, 67, 69, 71-73, 83, 101, 102, 105, 106, 120, 129; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, Beyrut 1976, III, 59, 287, 288; Diyarbekrî, *Târîḥu'l-ḥamîs*, I, 356; *Tecrid Tercemesi*, I, 191-193; IV, 226; X, 45, 83, 150-151; XI, 220; Şamî, *Sübülül-hüdâ ve'r-reşâd ft sîretü ḥayrî'l-'ibâd* (nşr. Mustafa Abdülvehid v.dğr.), Kahire 1395-1411/1979-1990, II, 551-553; IV, 77-80; Ebû'l-Hasan Ali en-Nedvî, *Glory of İqbal* (trc. M. Asif Kidwai), Lucknow 1979, s. 181-186; a.mlf., *Rahmet Peygamberi* (trc. Abdülkerim Özyayın), İstanbul 1992, s. 102, 112, 152, 153, 182, 188, 310; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, I, 58, 104-105, 120, 171, 184, 237, 246; II, 870; a.mlf., "Hz. Peygamber'in Büyük Düşmanlarının Psikolojisi" (trc. İsmail Yakıt), *EAÜİFD*, sy. 6 (1986), s. 212-214; Ziriklî, *el-A'âm* (Fethullah), V, 87; W. Montgomery Watt, *H. Muhammed Mekke'de* (trc. Rami Ayas — Azmi Yüksel), Ankara 1986, s. 6, 96, 100, 125-127, 130, 142, 158, 185, 190; a.mlf., "Abû D̄jahil", *EI²* (İng.), I, 115; Mustafa Fayda, *Allah'ın Kılıcı Halid bin Velid*, İstanbul 1990, s. 46-57; Martin Lings, *H. Muhammed'in Hayatı* (trc. Nazife Şişman), İstanbul 1991, s. 89-91, 98-99, 118, 131, 208, ayrıca bk. İndeks; F. Buhl, "Ebû Cehil", *IA*, IV, 15.

MEHMET ALİ KAPAR

EBÜ CEHM

(أبو جهيم)

Ebû Cehm Âmir b. Huzeyfe
b. Gânim el-Kureşî el-Adevî
(ö. 70/690 [?])

Sahâbî.

H. Peygamber'in hakemlik yaptığı Kâbe'nin tamiri olayında (605) güçlü kuvvetli bir genç olarak çalıştığı kaynaklarda zikredilmektedir. Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden biri olup adının Ubeyd olduğu da rivayet edilmiştir. Nesep ilmini, Araplar'ın meşhur savaşlarını ve şiiri iyi bilirdi.

Ebû Cehm Mekke'nin fethedildiği gün müslüman oldu. Aynı gün Safâ tepesin-

de Hz. Peygamber'e biat etti ve Medine'ye göç ederek oraya yerleşti. Huneyn Gazvesi'nde elde edilen ganimetleri Cîrâne mevkiinde korumakla görevlendirildi. Malların taksiminden önce ganimetten bazı şeyler almak isteyen Hâlid b. Bersâ ile aralarında çıkan kavgada onu yaraladı. Kısas isteyen Hâlid'e Hz. Peygamber diyet vererek gönlünü aldı. Böyle bir olayın onun zekatı memurluğu yaptığı sırada cereyan ettiği de Hz. Âişe tarafından nakledilmektedir (*Müsned*, VI, 232). Ancak bunların aynı hadise olması ihtimali vardır. Ebû Cehm'in Hz. Peygamber'e değerli kumaştan yapılmış iki ucu işlemeli bir ihram hediye ettiği bilinmektedir. Resûl-i Ekrem namaz kılarken bu ihramın kendisini meşgul ettiğini söyleyerek onu Ebû Cehm'e göndermiş, hediyesinin iade edilmesine üzülmemesi için de ondan işlemesiz ihramını istemişti (Buhârî, "Şalât", 14).

Ebû Cehm Hz. Ömer devrinde itirazcı tabiatı sebebiyle halife tarafından uyarılmış, Hz. Osman'ı hilâfetten uzaklaştırmak isteyen âsileri ikna etmeye gelen Hz. Ali'nin yanında o da bulunmuştur. Hz. Osman'ı şehid eden isyancılar onun cenaze namazının kılınmasına ve Bakî Mezarlığı'na defnedilmesine karşı çıktıklarında Ebû Cehm halifenin namazını Allah ve Resulü'nün kıldığını, o hâliyle defnedilmesinin uygun olacağını söylemiş, cenazeyi âsilerden kaçırarak üç kişiyle birlikte geceleyin Bakî dışında bir yere gömmüştür. Ebû Cehm Hz. Ali devrindeki olaylara karışmamıştır. Muâviye döneminde onunla yan yana oturup sohbet ettiği, sert mizacı ve kırıcı konuşmaları sebebiyle Muâviye tarafından uyarıldığı rivayet edilmektedir.

Ebû Cehm'in 120 yıldan fazla yaşadığı ve Kâbe'nin Abdullah b. Zübeyr devrinde yeniden inşasını (64/683) gördüğü belirtilmektedir. Bu durumda onun Muâviye devrinin sonlarına doğru 60'ta (680) vefat ettiği rivayetinden ziyade 70 (690) yılı civarında öldüğünü kabul etmek uygun olacaktır.

Ebû Cehm, daha Câhiliye devrinde iken zararlı olduğunu farkederek içkiyi bıraktığını söylerdi. Müşrik kadınları boşamayı emreden âyet nâzil olunca (el-Mümtehine 60/10) Hz. Ömer'in boşadığı iki kadından biriyle, o tarihlerde henüz müşrik olan Ebû Cehm evlenmişti. Ashaptan Fâtima bint Kays, Ebû Cehm'in İslâmiyet'i kabul ettikten sonra kendisiyle evlenmek istediğini belirterek bu konuda Hz. Peygamber'in fikrini sorduğunda Resûl-i Ekrem onun sopasını omuzun-

dan indirmeyen biri olduğunu söylemiş ve Ebû Cehm ile evlenmesinin uygun olmayacağını ifade etmişti.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, VI, 232; Buhârî, "Şalât", 14; İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 341; IV, 138; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 457; III, 78; V, 451; VIII, 13; Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, s. 369-370, 372; Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 322; II, 323; III, 233; Taberî, *Târîḥ* (Ebû'l-Fazl), II, 640; IV, 198, 359, 413; V, 67; İbn Abdürabbih, *el-İkdü'l-ferîd*, I, 52; IV, 286; İbn Abdülber, *el-İst'âb*, IV, 32-33; Süheylî, *er-Ravzü'l-ünûf*, VII, 282; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, III, 536; VI, 57-58; a.mlf., *el-Kâmil*, III, 53, 162, 330; IV, 45; Zehebî, *A'âmü'n-nübelâ*, II, 556-557; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VII, 71-73; Ziriklî, *el-A'âm*, IV, 17; Sezgin, *GAS*, I, 263.

ÂRİF KÖTEN

EBÜ CENDEL

(أبو جندل)

el-Âs b. Süheyl b. Amr
el-Âmirî el-Kureşî
(ö. 18/639 [?])

Sahâbî.

Müslüman olduktan sonra Ebû Cendel künyesiyle meşhur olmuştur. Kaynakların bir kısmında kardeşi Abdullah b. Süheyl ile karıştırılmış ve onunla ilgili bazı olaylar Ebû Cendel'e isnat edilmiştir. Ebû Cendel Bedir Gazvesi'nden (2/624) önce Mekke'de müslüman oldu. Bu sebeple babası tarafından hapsedilerek zincire vuruldu ve hicret etmesine izin verilmedi. Hudeybiye Antlaşması'nda (6/628) Mekkeliler'in temsilcisi olan babası Süheyl b. Amr ile Hz. Peygamber antlaşma konularını görüşüp yazılı metni imzaya hazır hale getirdikleri sırada Mekke'de hapsedildiği yerden kaçan Ebû Cendel'in ayaklarındaki zincirleri sürüyerek geldiği görüldü. Bunun üzerine Süheyl Peygamber'den antlaşma gereğince oğlunun iadesini istedi. Hz. Peygamber antlaşmanın henüz imzalanmadığını ve Ebû Cendel'in onun dışında tutulması gerektiğini söylediği de Süheyl bunu kabul etmedi ve oğlu iade edilmediği takdirde antlaşmayı imzalamayacağını söyledi. Hz. Peygamber onun kendi hatırı için antlaşma dışı tutulmasını istedi, fakat Süheyl bunu da kabul etmedi. Bu arada oğluna işkence etmeyeceğine dair söz verdiği halde onu sürükleyerek götürmeye başladı. Müslümanları derin üzüntüye sevkeden ve "Yevmü Ebî Cendel" diye anılacak olan bu olaya çok üzülen Resûl-i Ekrem Ebû Cendel'i teskin etmeye çalıştı ve Kureysliler'le yaptığı antlaşmaya sadık kalacağına dair Allah adına söz verdiğini belirterek ona